

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Військово-юридичний інститут
Кафедра права Національної безпеки та правової роботи

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

з навчальної дисципліни

«Українська мова професійного спрямування»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 26 «Цивільна безпека»

Спеціальність – 262 «Правоохоронна діяльність»

Спеціалізація – «Правоохоронна діяльність»

Статус навчальної дисципліни – обов'язкова

Рік набору – 2023

Харків –2023

Плани практичних занять з навчальної дисципліни «Українська мова професійного спрямування» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» спеціальності 262 «Правоохоронна діяльність». Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2023. 28 с.

Розробники:

Фівкін Петро Миколайович,
начальник кафедри права Національної безпеки та правової роботи,
полковник

Пивоваров Василь Миколайович,
кандидат філологічних наук, доцент, викладач кафедри Національної безпеки та правової роботи, завідувач кафедри культурології Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

Затверджено на засіданні
кафедри права Національної безпеки та правової роботи
(протокол № 14 від 22 червня 2021 року)

Оновлено на засіданні
кафедри права Національної безпеки та правової роботи
(протокол № 11 від 30 червня 2023 року)

Начальник кафедри – полковник Фівкін Петро Миколайович

ЗМІСТ

ТЕМА 1. ДЕРЖАВНА МОВА ЯК МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ.....	4
Заняття 1. Українська мова як основний засіб спілкування правоохоронця.....	4
ТЕМА 2. ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІВ МОВИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ	7
Заняття 2. Застосування стилів мови в практичній діяльності правоохоронця	7
ТЕМА 3. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ.....	9
Заняття 3. Культура професійного спілкування правоохоронця.....	9
ТЕМА 4. МОВНІ НОРМИ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	10
Заняття 4. Мовні норми та їх практичне застосування у професійній діяльності	10
ТЕМА 5. ЛЕКСИЧНЕ БАГАТСТВО МОВЛЕННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ	12
Заняття 5. Лексична компетентність правоохоронця	12
ТЕМА 6. УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ	13
Заняття 6. Українська термінологія правоохоронної сфери	13
ТЕМА 7. УСНА ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ».....	14
Заняття 7. Усне професійне мовлення правоохоронця.....	14
ТЕМА 7. УСНЕ ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ	16
Заняття 8: Публічне мовлення в професійній діяльності	16
ТЕМА 8. ДОКУМЕНТ ЯК ПИСЕМНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	17
Заняття 9: Документ як писемна форма професійної діяльності.....	17
ТЕМА 8: ДОКУМЕНТ ЯК ПИСЕМНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	19
Заняття 10: Формуляр і реквізити документів.....	19
ТЕМА 9. МОВНОСТИЛЬОВІ ОЗНАКИ ДОКУМЕНТА	20
Заняття 11. Документ як писемна форма професійної діяльності.....	20
ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:	24
<i>Література</i>	25
<i>Інтернет-ресурси</i>	27
<i>НЕІК</i>	28

ТЕМА 1. ДЕРЖАВНА МОВА ЯК МОВА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ

Заняття 1. Українська мова як основний засіб спілкування правоохоронця

План заняття

1. Українська мова як основний засіб спілкування правоохоронця
2. Державна мова та її функції
3. Законодавство про мови в Україні
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Перегляньте документальний фільм «Соловей співає, доки голос має»¹. Висловіть власну думку щодо міфів про українську мову, про які мовиться.

Завдання 2. Прочитайте текст. Визначте, які законодавчі акти закріплюють статус державної мови в Україні, укажіть пріоритетні напрями мовної політики.

КОНЦЕПЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ МОВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

РОЗДІЛ I ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ

Концепція державної мовної політики (надалі – Концепція) – система основоположних нормативних настанов, які ґрунтуються на комплексній оцінці мовної ситуації в Україні і якими мають керуватися органи державної влади та органи місцевого самоврядування у своїй практичній діяльності при регулюванні суспільних відносин у мовній царині.

Реалізація Концепції має відбуватися на основі ст. 10 Конституції України, яка встановлює: *«Державною мовою в Україні є українська мова.*

Держава забезпечує всебічний розвиток і функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України.

В Україні гарантується вільний розвиток, використання і захист російської, інших мов національних меншин України.

Держава сприяє вивченню мов міжнародного спілкування.

Застосування мов в Україні гарантується Конституцією України та визначається законом»

У системі державних пріоритетів мовна політика посідає чільне місце, оскільки її стратегічним завданням, поряд із гарантуванням мовних прав людини, є утвердження суспільної злагоди і політичної стабільності, забезпечення єдності держави і зміцнення української державності.

Пріоритетом державної мовної політики України є утвердження і розвиток української мови – визначального чинника і головної ознаки ідентичності української нації,

¹ <https://www.google.com/search?client=avast-a-1&q=%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B9+%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%94+%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B8+%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81+%D0%BC%D0%B0%D1%94&coq=%D1%81%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D0%B9+%D1%81%D0%BF%D1%96%D0%B2%D0%B0%D1%94+%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D0%B8+%D0%B3%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81+%D0%BC%D0%B0%D1%94&aq=avast..69i57j0i3.8047j0j1&ie=UTF->

яка історично проживає на території України, становить абсолютну більшість її населення, дала офіційну назву державі і є базовим системоутворюючим складником української державності. Не випадково відновлення незалежної державності України наприкінці ХХ століття було спричинене і усвідомленням українською елітою, переважною більшістю українців того факту, що українська мова як найважливіша ознака буття української нації опинилась під загрозою повного знищення. Без повноцінного функціонування української мови в усіх регіонах України українській нації загрожує втрата статусу й ролі титульної і державотворчої нації та, врешті-решт, поступове зникнення з етнічної та політичної карти Європи.

Зникнення української мови є тотальною загрозою національній безпеці України, загрозою самому існуванню української нації і української держави.

Державна мовна політика повинна унеможливити перетворення України з суверенної національної держави у денационалізований географічний простір, з меж якого мовами інших держав буде витіснено українську мову.

В Україні одна державна (офіційна) мова – українська. Відповідно до Конституції України, законів України та Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/99 про офіційне тлумачення статті 10 Конституції України державність української мови є невід’ємним атрибутом конституційного ладу держави. Підґрунтям статусу української мови як державної (офіційної) є державне самовизначення української нації.

Українська мова як державна (офіційна) має правовий статус обов’язкового засобу спілкування в публічних сферах всередині країни та при здійсненні публічних представницьких функцій у міжнародному спілкуванні.

Володіння державною мовою та її використання посадовими і службовими особами органів державної влади та органів місцевого самоврядування є однією з обов’язкових умов для зайняття відповідних посад. Особи, які не зважають на ці умови, мають бути свідомими того, що їхній власний вибір може мати для них несприятливі наслідки, пов’язані з певними вимогами, встановленими Законом.

Громадяни України зобов’язані володіти українською мовою як мовою свого громадянства та використовувати її у сферах публічного спілкування. Знання української мови є неодмінною умовою набуття громадянства України. При цьому кожен громадянин України є вільним у виборі мови або мов у приватному спілкуванні.

***Завдання 3.** Прочитайте подані тексти та схарактеризуйте специфіку мови за наявністю: правових термінів, типових синтаксичних конструкцій, форм словотвору, морфологічних одиниць тощо.*

Текст 1

Цивільний кодекс України

Стаття 202. Поняття та види правочинів

1. Правочином є дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов’язків.

2. Правочини можуть бути односторонніми та дво- чи багатосторонніми (договори).

3. Одностороннім правочином є дія однієї сторони, яка може бути представлена однією або кількома особами.

Односторонній правочин може створювати обов’язки лише для особи, яка його вчинила.

Односторонній правочин може створювати обов’язки для інших осіб лише у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами.

4. Дво- чи багатостороннім правочином є погоджена дія двох або більше сторін.

5. До правовідносин, які виникли з односторонніх правочинів, застосовуються загальні положення про зобов'язання та про договори, якщо це не суперечить актам цивільного законодавства або суті одностороннього правочину.

Текст 2

Стаття 13. Мова у Збройних Силах України

Мовою Збройних Сил України є державна мова.

Мовою статутів, документації, діловодства, команд, навчання, виховних заходів, іншого статутного спілкування та службової діяльності у Збройних Силах України є державна мова.

(стаття 13 у редакції Закону України від 25.04.2019 р. № 2704-VIII)

Текст 3

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про забезпечення функціонування української мови як державної»

Ст. 29 Мовою публічних заходів є державна мова, якщо інше не встановлено цим Законом.

Публічними заходами для цілей цього Закону є, зокрема, збори, конференції, мітинги, виставки, навчальні курси, семінари, тренінги, дискусії, форуми, інші заходи, доступні або відкриті для учасників таких заходів вільно чи за запрошенням, за плату чи безоплатно, постійно, періодично, одноразово або час від часу, що організуються повністю або частково органами державної влади, органами місцевого самоврядування, державними установами, організаціями, а також суб'єктами господарювання, власниками (засновниками, учасниками, акціонерами) яких є держава або територіальна громада незалежно від частки цієї власності.

У разі застосування під час публічного заходу іншої мови, ніж державна, його організатор зобов'язаний забезпечити синхронний або послідовний переклад державною мовою, якщо цього вимагає хоча б один учасник публічного заходу.

Це положення не поширюється на заходи для обмеженого кола осіб та заходи, організовані спеціально для іноземців та/або осіб без громадянства.

Заходи, спеціально організовані для вивчення іноземної мови, проводяться державною та/або відповідною іноземною мовою.

Завдання 4. *Виправіть помилки в наведених реченнях і запишіть правильні варіанти.*

I. 1. На всі задані питання були надані вірні відповіді. 2. Командир добре відносився до всіх оточуючих його людей. 3. Потрібно берегти оточуюче середовище. 4. Я рахую, що перед нами дуже складна задача. 5. Арміїці могли відвідати цей учбовий заклад улюбий день. 6. На протязі року ми готувалися до атестації.

II. 1. Курсанти відвідали багаточисленні заходи. 2. Покази очевидців співпадали. 3. Потрібно пред'явити воєнний білет. 4. Не можна жити іншим розумом. 5. Стара людина потребувала допомоги. 6. Патрульний зупинив перебігаючого на червоне світло пішохода. 7. Цей епізод зацікавив військовослужбовця, перебуваючи у відпустці. 8. Виконуючи доручення, можна було покластися на Оскільську громаду.

ТЕМА 2. ЗАСТОСУВАННЯ СТИЛІВ МОВИ В ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

Заняття 2. Застосування стилів мови в практичній діяльності правоохоронця

План заняття

1. Поняття стилю мовлення. Стилїстична диференціяція стилів мови.
2. Мовні засоби та особливості наукового та офіційно-ділового стилів.
3. Характеристика публіцистичного та розмовного стилів мови.
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Прочитайте та відредагуйте текст. Визначте його підстиль, вкажіть мовні засоби.

Досудове слідство – кримінально-процесуальна діяльність слідчого за порушеною і прийнятою ним до провадження кримінальною справою, зміст якої полягає у збиранні, дослідженні, перевірці, оцінці й використанні доказів, встановленні об'єктивної істини, провадженні слідчих та інших процесуальних дій і самостійному застосуванні норм права з метою захисту прав, законних інтересів людини, фізичних та юридичних осіб, створенні умов для здійснення справедливого правосуддя.

Досудове слідство провадиться за всіма категоріями кримінальних справ, за винятком справ приватного обвинувачення і злочинів щодо яких закон надає право протокольної форми досудової підготовки матеріалів (ст. 111, 425 КПК України).

У справах неповнолітніх досудове слідство обов'язкове у всіх випадках без винятку.

Завдання 2. З'ясуйте стиль і підстиль тексту. Поставте пропущені розділові знаки.

Фінансовий механізм це сукупність економіко-організаційних правових норм і методів управління фінансовою діяльністю держави які функціонують у 26 процесі формування й використання цільових централізованих та децентралізованих фондів грошових ресурсів. До складу фінансового механізму відносять фінансове планування фінансові важелі й стимули фінансові показники нормативи ліміти фінансове право управління фінансами фінансовий контроль. Структура співвідношення елементів фінансового механізму визначається конкретними завданнями які вирішує суспільство на певному етапі його розвитку. У рамках фінансового механізму виокремлюють такі методи фінансового впливу як фінансове забезпечення та фінансове регулювання. Фінансове забезпечення здійснюють у формах бюджетного фінансування кредитування і самофінансування.

Завдання 3. З поданими словами та конструкціями складіть речення.

Вищезазначений, вищезгаданий, нижчепідписаний, сторони, доводити до відома, з метою, у зв'язку з тим що (через те що), з огляду на те що, відповідно до, згідно з, незважаючи на, взяти за основу, взяти до уваги, брати участь, прошу прийняти, прошу дозволити, цей факт засвідчує, повідомлення про одержання та ін.

Завдання 4. Визначіть призначення наведеного фрагменту та його стильові особливості.

1. Правоохоронна діяльність: поняття, сутність та основні ознаки

Поняття правоохоронної діяльності широко використовується в правовій літературі. Але ще й досі не чітко визначені ознаки правоохоронної діяльності, не розмежовані поняття

правоохоронної діяльності та спеціальної правоохоронної діяльності, іноді правоохоронну діяльність не відрізняють від судової та правозахисної.

Правоохоронна діяльність – багатоаспектна. Політичними, управлінськими та правовими засобами її спрямовано на блокування соціальних відхилень, локалізацію соціальної напруги або правових конфліктів.

Структурно до системи правоохоронної діяльності належать такі напрямки:

- діяльність із забезпечення охорони учасників кримінального судочинства;
- діяльність органів прокуратури;

- діяльність із виявлення, запобігання та розслідування злочинів;

- діяльність із захисту державної (національної) безпеки, державного кордону та правопорядку.

Кожен напрям правоохоронної діяльності має суттєві особливості і ознаки.

Основна ознака правоохоронної діяльності полягає в її властивості охороняти права фізичної або юридичної особи публічно встановленими процедурами. Вона впливає на поведінку людей за допомогою використання дозволів, приписів, заборон або реалізації юридичної відповідальності. Вона виступає своєрідним охоронним інструментом держави.

Протидія правоохоронній діяльності є небажаною, а в певних випадках, не допустимою. Осіб, які перешкоджають правоохоронній діяльності, може бути притягнуто до юридичної відповідальності.

Другою ознакою правоохоронної діяльності є процедурний характер діяльності. Способи здійснення правоохоронної діяльності складаються із спеціально встановлених юридичних процедур, таких як подання позову, звернення, опитування, допит та ін. Порушення посадовими особами правоохоронних органів встановлених процедур визнають істотним порушення процесуального законодавства. Усі процедури правоохоронного призначення є формально визначеними і мають протокольну форму. Це означає, що будь-яка процесуальна дія (порушення кримінальної справи, затримання підозрілого, допит, обшук) має протоколюватися з дотриманням вимог закону.

Третьою ознакою правоохоронної діяльності визнають професійну ознаку особи, яка є суб'єктом такої діяльності. Здійснювати таку діяльність має лише компетентна, фахово підготовлена, вповноважена державою посадова особа. За характером виконуваних повноважень слід розмежовувати прокурорські, слідчі, оперативні, пізнавальні, нотаріальні, виконавчі та контрольно – перевірочні правоохоронні дії. Право здійснювати такі дії не можуть делегуватись іншій посадовій особі.

Обсяг повноважень залежить від посади, яку обіймає особа, її професійного рангу або спеціального звання. Повноваження керівника органу завжди ширші, ніж у підлеглої особи. Відповідно до меж своєї компетенції посадові особи видають відповідні акти, які діють у певній галузі. Кадри правоохоронних органів формують переважно з юристів або осіб, які мають спеціальну підготовку.

Таким чином, правоохоронна діяльність – це державна правомірна діяльність, що полягає у впливі на поведінку людини або групи людей з боку вповноваженої державою посадової особи шляхом охорони права, відновлення порушеного права, припинення або розгляду порушеного права, його виявлення або розслідування з обов'язковим додержанням встановлених у законі процедур для цієї діяльності.

Завдання 5. Визначіть сферу застосування наведених мовних форм:

А) актив, актуальність, громадський, громадянин, держава, ідея, ідейність, ідейний, політика, політичний, прогрес, прогресивний тощо.

Б) Адміністрація Президента, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів, парламент, департамент, державна адміністрація, правоохоронні органи; урядовці, чиновники, силові структури, мер; декларація, мораторій, політиканство, обструкція, пресинг, репресія, блокування, консенсус, імпічмент, конфронтація, лобізм, протистояння, популізм та ін.

В) патріотизм, свобода, волелюбність, толерантність, громадянська злагода, солідарність, гуманізація, соборність, незалежність та ін.

ТЕМА 3. КУЛЬТУРА ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ

Заняття 3. Культура професійного спілкування правоохоронця

План заняття

1. Поняття спілкування: функції, закони, типи
2. Культура мови та культура мовлення, ознаки
3. Мовленнєвий етикет, його структура
4. Виконання граматичних завдань.

Грамматичні завдання

Завдання 1. Визначте, які ознаки культури мови порушено в назвах законів.

«Про деякі питання ввезення на митну територію України та реєстрацію транспортних засобів», «Про деякі питання фінансування соціальних виплат та пов'язаних з ними адміністративних витрат», «Про деякі питання оподаткування підакцизних товарів».

Завдання 2. Прочитайте, визначте, про які ознаки культури мовлення йдеться в тексті. Наведіть приклади порушення норм культури мовлення, яких припускаються студенти. Вставте пропущені розділові знаки.

В умовах побудови правової держави виникає необхідність перегляду та оновлення законодавчої бази прийняття нових документів які регламентують діяльність правоохоронних органів відповідно до нових вимог суспільного життя. Як відомо в основу діяльності правоохоронних структур покладені єдині законодавчі кодекси в яких містяться норми права.

Зрозуміло формулювання цих норм мають бути чіткими логічними однозначними доступними для сприйняття. Вирішальну роль щодо досягнення цих якостей відіграють використані для їх вираження мовні засоби. На жаль вибір їх далеко не завжди оптимальний.

Мовні засоби що використовуються в юридичній літературі текстах юридичних документів мовленні юристів дуже різноманітні адже зміст їх стосується всіх сфер суспільного життя. Звідси й впливає передусім багатоаспектність лексики економічної фінансової виробничої управлінської медичної та ін. Адже в будь-якому випадку діє найважливіша вимога використання усталених термінів формулювань зворотів мови які характеризують стандартні ситуації в галузі правоохоронної діяльності. Саме стандартизація мовлення суттєво полегшує роботу правоохоронних органів оскільки передбачає «внутрішню структуру і зв'язки між його компонентами й організацію логічних зв'язків між правовими явищами і поняттями».

Завдання 3. Прочитайте текст. Поясніть, у чому полягає особливість українського мовленнєвого етикету. Запишіть 10 словосполучень у формі звертання, де слова пан, пані узгоджуються з власними іменами та можуть бути використані у професійному спілкув

Абсолютно суперечать українському мовленнєвому етикетові звертання на кшталт: *Борька, Ваня, Вася, Маня, Шурка, папаня, мамаша, Сидорівна, Петрович*. Його грубо порушують особи, що вдаються до нецензурних слів. Особливо несприйнятною є матірня лайка – пережиток первісного азіатського дикунства. Той, хто вдається до цієї грубої лайки,

чинить злочинний замах на культуру нашої рідної мови, споганює наш національний мовленнєвий етикет, який формувався впродовж тисячоліть і став узірцем шанобливого ставлення до людей, невід’ємним компонентом не тільки української національної, а й європейської мовної культури, в якій людина вважається найголовнішою цінністю (згадаймо звертання пане, пані, панно, паничу, що походить від грецького слова «пан» і означає «все»).

Слова «пан», «пані» – давні атрибути нашого мовленнєвого етикету, які широко побутують в усній народній творчості, зокрема в колядках, що належать до найдавніших її жанрів («Добрий вечір тобі, пане господарю...», «Ой підемо, пане-брате, від хати до хати, нашим панам господарям заколядувати»).

Завдання 4. Поясніть, яку з етикетних формул Ви обрали б для представлення лектора. Запропонуйте свій варіант.

- Дозвольте відрекомендувати Вам найкращу юристку України Ганну Гавриш;
- Вам прочитає сьогодні лекцію Ганна Гавриш;
- Радий познайомити Вас із Ганною Гавриш, авторкою багатьох монографій, посібників із юридичної деонтології;
- Знайомтеся – це Ганна Гавриш, вона із задоволенням прочитає лекцію на тему...

Завдання 5. Утворіть від іменників форму кличного відмінка.

Шановний Василь Михайлович! Людмила Василівна. Голова зборів. Пан завідувач. Доповідач. Шановний претендент. Адвокат. Суддя. Засновник фірми. Редактор. Секретар. Посередник. Громада. Референт. Правоохоронець. Ігор Петрович. Нінель Миколаївна. Зоя Павлівна. Студент Євгеній. Пані Надія. Колега Бондарчук. Добродій прокурор! Громадянин. Роботодавець,

ТЕМА 4. МОВНІ НОРМИ ТА ЇХ ПРАКТИЧНЕ ЗАСТОСУВАННЯ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Заняття 4. Мовні норми та їх практичне застосування у професійній діяльності

План заняття

1. Поняття мовної норми, її основні риси
2. Мовні норми та їх характеристика
3. Українське словникарство та лексикографія
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Поставте наголос у поданих словах та словосполученнях.

І. Визнання, відповідач, виправдання, господарський суд, договірні санкції, впізнання, ненадання допомоги, судові витрати, економічна вигода, відповісти, ринкові відносини, показник, недоторканність особи, черговий, віддання до суду, позивач, судова компетенція, об’єднання позовів, подання прокурора, текстове тлумачення, безстроковий, немає часу, доповісти, ненавидіти, у того, вітчим, позбавлення батьківських прав, фаховий, проміжний, мережа.

Завдання 2. *Виправте мовностилістичні й орфографічні помилки.*

Він притензій немає; бракон'ер; індефікація особи, міра перетину; давати покази; підчас огляду виявлено; зникнути з міста події; в залі знаходяться студенти; назначить судово-медичну експертизу; при обшуку виявлено; по факту розкрадання державного та колективного майна; проживаюча в місті громадянка; в відповідності до вимог; я бачив це на власні очі; як вбачається зі скарги, суд виходить з наступного; громадянин переслідував мету; привести у відповідність із законодавством; усім бажаним це стане у нагоді; кримінальне провадження відносно Стеценко Михайла Григорійовича.

Завдання 3. *Запишіть слова, де потрібно, з великої букви:*

центральної апеляційної господарської суд, мінюст України, президент компанії, правобережна Україна, республіка Молдова, голова профкому, податкова система України, державний бюджет України, національний університет ХПІ, державне казначейство України, кафедра адміністративного права, вищий адміністративний суд, проєкт конституції України, закон України «про вищу освіту», єдиний реєстр адвокатів України, статут ООН, конституційне право, рада безпеки, позовна заява, європейський суд із прав людини.

Завдання 4. *Провідмініайте прізвища, імена та по батькові.*

Рідкокаша Ігор Дмитрович, Білокінь Олег Максимович, Коваленко Марія Василівна, Петлюха Любов Іванівна, Поліщук Ілля Савович, Гончаренко Олександр Євгенович, Іваньо Ярослав Васильович, Панікаровська Ольга Яківна.

Завдання 5. *Замість крапок вставте один із запропонованих синонімів. Запишіть утворені словосполучення:*

а) квиток, білет:

кредитний..., казначейський..., банківський..., екзаменаційний..., лотерейний..., залізничний..., театральний..., студентський..., партійний..., щасливий...;

б) особистий, особовий:

...склад, ...посвідчення, ...власність, ...підпис, ...недоторканність, ...думка, ...користь, ...назва, ...справа, ...рахунок, ...справа, ...форма;

в) вибирати, обирати

...депутатів, ...президента, ...місце, ...мене, ...суддю, ...друзів, адвоката.

Завдання 6. *Вжиті в реченнях числівники замініть нормативними формами. Виправте інші мовні недоречності.*

1. Біля шестидесяти п'ятим поліцейським видані фіктивні документи. 2. Між сімсотма ув'язненими була розподілена робота. 3. Працівники ДАІ затримали автомобіль, який їхав зі швидкістю біля сто восьмидесяти кілометрів на годину. 4. У сім двадцять я виходжу з дому, щоб їхати на роботу. 5. Конфлікт тривав близько півтора години. 6. Я вийшов на пару хвилин на вулицю і побачив, як два хлопці б'ють третього. 7. Громадянин В. задекларував біля п'ятдесят тисяч доларів. 8. Сертифікати вручили близько триста шістдесят три курсанти.

Завдання 7. *Відредагуйте речення.*

1. Більше семидесяти відсотки студентів І курсу юридичного університету успішно здали сесію. 2. Оперативно-розшукова діяльність здійснюється тридцять чотирма працівниками обласної поліції. 3. Методика оцінки вартості майна під час приватизації затверджена постановою Кабміну України № 1114 від 22 липня тисяча дев'ятисот дев'яноста восьмого року. 4. Питання про банкрутство установи було внесене втретє у

повістку дня зборів. 5. Доручення на управління автомобілем дійсне на протязі двох років. 6. У двісті тридцяти містах було відкрито приватні юридичні консультації. 7. Слідство зайшло в глухий тупик. 8. Треба негайно прийняти строгі міри до порушників закону.

Завдання 8. *Відредагуйте наведені словосполучення.*

Захоплюючі розповіді, ведучий спеціаліст, бажаючі взяти участь, відстаючий студент, діюче законодавство, виконуючий обов'язки, знаюча людина, протест подорожуючого, початкуючий юрист, працюючий пенсіонер, пануюча думка, пояснююча записка, головуючий на зборах, пишучий скарги, існуючі протиріччя, знаходиться на військовій службі, інакомислячий.

Завдання 9. *Відредагуйте словосполучення, уникаючи калькування.*

Навчання по бажанню; по самим скромним підрахункам; по закінченні терміну покарання; живе по цьому адресу; нарада по цьому питанню розпочнеться; помилка по неуважності; заняття проведено згідно плану; хочу звернутися по приватній справі; по справам служби; роз'їхались по об'єктам; по юридичним питанням; повідомити по факсу; розмовляти на українській мові; по дотриманню Декларації по правам людини; по програмі захисту свідків; по вашій вині; іти по слідам; старший по віку.

ТЕМА 5. ЛЕКСИЧНЕ БАГАТСТВО МОВЛЕННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ

Заняття 5. Лексична компетентність правоохоронця

План заняття

1. Диференціація словникового складу сучасної української мови.
2. Синоніми, пароніми та омоніми в правоохоронній діяльності.
3. Фразеологізми в професійному мовленні правоохоронця.
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. *Відредагуйте наведені словосполучення та фрагменти речень.*

Повідомляю Вас, що Ваше повідомлення; перевірка по повідомленню; 1980 р. н., проживання м. Харків; виїхала по вказівці; при обслідуванні; по прибуттю; осіб які могли вчинити скандал виявлено не було; як повідомила у своєму поясненні..., вона будучи у своїй квартирі почула...; що раніше такого не було, та хто це був їй невідомо; він знаходився за місцем проживання але нічого не чув...; отримати інформацію яка представляла б інтерес по даному зверненню не представилось можливим; виходячи з вище викладеного, та керуючись...; у порушенні кримінальної справи по повідомленню відмовити.

Завдання 2. *Доберіть синоніми до поданих слів, укладіть, де можливо, синонімічний ряд.*

Аварія, адвокат, амністія, апеляція, арештований, афера, бешкет, божевільний, ватажок, власний, допитувати, довідка, догана, зрада, злодій, конвоїр, розбійник, стежити, суд, убивця, шантаж, юрист, лідер.

Завдання 3. *Поясніть різницю в значенні слів, склавши з ними словосполучення.*

Порядок – лад, старий – давній, особа – особистість, обвинувальний – обвинувачений, сутичка – зіткнення, цивільний – громадянський, рятувальник – рятувальник.

Завдання 4. Поєднайте слова «громадський» і «суспільний» зі словами:

порядок, засади, діяльність, дисципліна, організація, життя, думка, рух, становище, об'єднання, прогрес, місце, транспорт, праця, надбання, будинок, будівля, будова, обвинувач, приймальня, лад, думка, обов'язок, право, свідомість, діяч, виробництво.

Завдання 4. Утворіть словосполучення з написаними в дужках словами.

Аргументація – аргументування (переконлива, положень; положення, підкріплені солідною); відділ – відділення (особливий, зв'язку, постачання, освіти, міліції, політичні, поліцейські, Академії наук, підготовчі, кадрів, охорони здоров'я, спеціалізовані); парламентарний – парламентський – парламентарський (вибори, режим, республіка, боротьба, республіка, дебати); посвідчення – свідоцтво – свідчення – посвідка (про одруження, духовного багатства, авторське, нотаріальне (підтвердження), про народження, правдиве, посвідчення, про відрядження, очевидця, про винахід, на проживання, медичне, записувати); колоніальний – колонізаційний (країна, питання, війна, рух); підслідний – підслідчий – піддослідний (заарештований, допитати, камера, тварини, тюрма, пшениця).

Завдання 5. З'ясуйте значення паронімів, склавши з ними словосполучення або речення.

Автономія – автономність, авторитарний – авторитетний, воєнний – військовий, громадянський – громадський, засуджувати – осуджувати, корисливий – корисний, обвинувачений – обвинувальний, обшукати – ошукати, підданий – підданий, позовний – позивний, примусовий – примусний, досвідчений – освічений, жилий – житловий, особовий – особистий.

Завдання 6. Запишіть нормативний варіант фразеологізмів.

Пил в очі пускати, з відкритою душею, зійти з розуму, був у шоці, вбити собі в голову, не в своїй тарілці, приймати міри, загубити голову, комар носа не підсунув, доки грім на грянув, кидається в очі, подалися в біги, подати допомогу, не підіймається рука, триматимуть за це відповідь, не порахували потрібним бути тут, його може постигнути доля, закон вступає в силу, робити поблажку, вмінити в вину, дати наганяй.

Завдання 7. Відредагуйте словосполучення і речення.

Моя думка співпадає, можливо случайно, з позицією комісії. Слідуючим питанням буде питання про міри, які були прийняті прокуратурою стосовно цієї справи. Умісно сказати. Зробити виключення. Дякую вас. І так далі. Опровергати повідомлення. Підготувати заключення. Не слід вмішуватися в діла судових органів.

ТЕМА 6. УКРАЇНСЬКА ТЕРМІНОЛОГІЯ ПРАВООХОРОННОЇ СФЕРИ

Заняття 6. Українська термінологія правоохоронної сфери

План заняття

1. Засади українського термінознавства
2. Юридичний термін: ознаки, класифікації
3. Джерела та способи творення юридичних термінів
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Доберіть синоніми до термінів і складіть із ними речення.

I. Алібі, активи, екстрадиція, депортація, де-юре, аргументи.

II. Юриспруденція, адвокат, прокурор, превентивний, легітимність.

Завдання 2. Складіть словосполучення з наведеними нижче словами, які виступали б у юридичних і неюридичних значеннях.

Захист, оголошувати, вчинок, акт, утримувати, місце, скарга, подавати, розглядати, розкрити.

Завдання 3. До іноземних слів доберіть українські відповідники.

Авторитарний, ультиматум, дохід, виручка, еквівалент, ренегат, пакт, резерв, адвокат, конгрес, занепад, стильний, банкрутство, блокада, амністія, дистриб'ютор, зобов'язання, номенклатура, протекція, резолюція, шантаж, сервіс, експансія, ранг.

Завдання 4. Від поданих іменників утворіть прикметники, складіть із ними словосполучення, які не втратили б термінологічного значення.

Валюта, дискримінація, дипломат, депутат, закон, злочин, інвестиція, касація, компетенція, консул, контрабанда, кримінал, мито, наклеп, план, податок, позов, спекуляція, спонсор, суд, рентабельність, розшук, прокурор, товар, фермер, шлюб, штраф, юрист.

Завдання 5. Скласифікуйте терміни:

а) за галузями науки:

індивід, кодекс, потенціал, екстремальний, конституція, психолінгвістика, конфіскація, податки, зона, експерт, комунікативний, мафія, об'єкт, класифікація, функція, оренда, дос'є, акт, деформація, інтуїція, паспорт, невірноваженість, презумпція, свідомість, фактор, рана, ін'єкція, комп'ютер, сфера, реакція, шантаж, нотаріус.

б) за походженням:

стрес, санкція, рада, безпорадність, психоаналіз, психогенез, аналіз, переживання, субординація, стан, збудженість, суїцидний настрій, ейфорія, дарчий, психічна травма, референдум, паніка, оргія, свідок, власність, затриманий, психічні навантаження, внутрішні переконання, працездатність.

Завдання 6. З наведеного переліку згрупуйте юридичні терміни, номенклатурні назви, професіоналізми, загальнозживані слова, спеціальні терміни.

Суд, законодавство, Герой України, ЗСУ, корпоративна, наявність, виконати, віндикація, прокурор, Конституція України, девіантна поведінка, поліграф, дактилоскопічна експертиза, ставка віч-на-віч, юридичка, договір факторингу.

ТЕМА 7. УСНА ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ»

Заняття 7. Усне професійне мовлення правоохоронця

План заняття

1. Особливості усної комунікації в правоохоронній діяльності
2. Вимоги до усного професійного мовлення
3. Індивідуальні та колективні форми усної комунікації в професійній діяльності (нарада, юридична консультація, ділова телефонна розмова тощо)
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Підготуйте виступ на одну з тем, дотримуючись вимог, що висуваються до усного професійного мовлення:

- Мовленнєвий етикет правоохоронця.

- Невербальні засоби комунікації.
- Етичні засади діяльності правоохоронця.
- Свобода – це можливість робити те, що дозволено правом.

Завдання 2. *Ознайомтеся та відтворіть порядок:*

- знайомства;
- привітання;
- рекомендації.

Завдання 3. *Змодельуйте та відтворіть ситуацію, типову для надання юридичної консультації.*

Завдання 4. *Виправте помилки та визначте їх причини.*

Із року в рік, в наступному році, під видом відвідувача, касаційна жалоба, діловиробництво по жалобам, комісія по ділам, по усіх правилах, вступати в суперечку, при виді чого, у більшості случаїв, вступати на посаду, причиняти біль, бути свідком, у більшості випадків, у даний момент, повідомити директора, запобігти аварій, опанувати професією, бачити власними очима, повідомляти на українській мові.

Завдання 5. *Знайдіть помилки, запишіть виправлені варіанти.*

Характерний ситуації, притаманний для керівника, властивий для юриста, принципіальний суддя, вартий на увагу, учбовий центр, слідуюче питання, кандидат був здібен, пів дев'ятої години, без п'ятнадцяти три години, два нових плана, чотири наказа за місяць, півтора метри до слухачів, поважаюча себе особа, виконуючий завдання слідчий, доповідач, говорячий промову, слідуючим образом.

Завдання 6. *Відредагуйте словосполучення, правильно вживаючи прийменники.*

За можливістю, наказ за університетом, по наказу, по схемі, мешкати по адресі, по питанням торгівлі, лекції по праву, надіслати по замовленню, відповісти по пропозиції, заходи з поліпшення умов праці, курси по вивченню української мови, по прибуттю, по закінченню терміну, при отриманні, по вулиці, по пошті, по обсягу, молодший по віку, завдання по проведенню семінара, по відношенню до справи, у цих умовах, при опрацюванні даних, при мені, по неуважності, по вказівці декана.

Завдання 7. *Відредагуйте речення, пояснюючи характер помилок:*

Вітаємо Вас, шановний Віктор Петрович, із семидесятиріччям. Статутний капітал організації складає 84,5 мільйонів гривень. Близько чотириста шестидесяти замовлень надійшло. Наше завдання виконано на 100 відсотки. Тільки за один день проведено п'ятеро судових засідань. Лекцію відвідали сто сорок три студента. Два відсотка студентів не відвідують заняття. В Україні діє більше тисячі п'ятсот п'ятидесяти друкарень.

Завдання 8. *Відредагуйте речення і запишіть правильні варіанти.*

1. Це питання не вартує нашої уваги. 2. Ця обставина має виключно серйозне значення. 3. Необхідно розвивати добросусідські відношення між країнами. 4. Практикант працював у якості заступника адвоката. 5. Із-за цього порушується велика кількість договорів. 6. Я рахую, що ми діяли згідно законів України. 7. Наприкінці виступаючий подякував присутніх за увагу. 8. Це дуже здібний і перспективний на майбутнє робітник відділу. 9. Виписка з протоколу зборів прикладається. 10. У разі розірвання договору устав втрачає юридичну силу. 11. Цього року Іван Гришко поступив на перший курс юридичного університету. 12. До порушників університетського уставу слід приміняти сурові міри покарання. 13. На протязі двох неділь студенти повинні визначитись по темах курсових робіт. 14. Він з успішністю впорається з поставленими перед ним задачами.

ТЕМА 7. УСНЕ ПРОФЕСІЙНЕ СПІЛКУВАННЯ ПРАВООХОРОНЦЯ

Заняття 8: Публічне мовлення в професійній діяльності

План заняття

1. Публічний виступ як особливий тип мовлення
2. Мета, види та жанри публічного мовлення
3. Підготовка тексту до оприлюднення та виголошення промови
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. Від поданих слів утворіть активні дієприкметники, складіть з ними повідомлення на юридичну тематику.

Будувати, приймати, постачати, споруджувати, проголошувати, друкувати, посилати, підписувати.

Завдання 2. Запишіть подані слова у формі родового відмінка однини, уведіть їх у словосполучення.

Протокол (документ), прапор, міністр, бакалавр, магістр, оптимізм, споживач, термін (строк), попит, спонсор, погляд, суспільство, об'єкт, предмет, ринок, розрахунок, абзац, термін (слово), акт (документ), феномен (людина), феномен (явище), документ, кадастр, абзац, портфеля.

Завдання 3. Узгодьте абрєвіатури та складноскорочені слова з дієсловами в минулому часі.

ДПА (встановити), МОЗ (розробити), ВАТ (зібратися), НБУ (встановити), СБУ (забезпечити), військкомат (оголосити), Кабмін (зазначити), МНС (запобігти), МЗС (домовитися), УНІАН (повідомити), ООН (прийняти), СОТ (співпрацювати), АЕС (виробляти), ЄС (ухвалити), ЦВК (підрахувати).

Завдання 4. Від дієслів утворіть дієприкметники, три-чотири з яких уведіть у текст юридичного спрямування.

Обирати, супроводжувати, застосовувати, укладати, ухвалювати, зазначати, розробляти.

Завдання 5. Розкриваючи дужки, запишіть правильно слова.

Право(охоронний), генерал(майор), міжнародно(правовий), історико(культурний), екс(президент), прес(брифінг), пів(Європи), рівномірно(розподілений), веб(сайт), пів(дороги), військово(службовець), пів(документа), прес(центр), прес(служба).

Завдання 6. Утворіть від поданих дієслів форми наказового способу та введіть їх у текст юридичного спрямування.

Вирішувати, депонувати, наводити, виокремити, планувати, передбачати, переходити, тримати.

Завдання 7. Відредагуйте слова та словосполучення.

Артезіанська скважина, не хватає часу, смотрова площадка, вирішили єдинодушно, податкові льоти, таможенник, сміливий поступок, прививка, ділити пополам, іти пішком, стояти впритик.

Завдання 8. Підготуйте повідомлення на таку тематику:

1. Основні навички успішного спілкування.
2. Проблеми української мови у правоохоронній діяльності.
3. Мовлення правоохоронця – джерело інформації про нього.

Завдання 9. Продовжіть речення:

1. Нині молоді українці, це люди ...;
2. Демократичне суспільство має ознаки ...;
3. Проголошення українського державного суверенітету викликало ...;
4. Сьогодні українська мова ...;
5. Діяльність правоохоронця будується на принципах ...;
6. Загострення криміногенної ситуації в Україні ... .

Завдання 10. З поданих синтаксичних конструкцій змоделюйте варіанти публічного виступу:

1. Шановні пані і панове! Хотів би зауважити, що ...;
2. Аналіз ... ситуації дозволяє стверджувати, що ...;
3. На виконання постанови Кабінету Міністрів України «Про заходи ...»;
4. Варто наголосити, що ...;
5. Поліція забезпечує право на юридичний захист ...;
6. Відповідно до ст.10 Конституції України ... .

ТЕМА 8. ДОКУМЕНТ ЯК ПИСЕМНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Заняття 9: Документ як писемна форма професійної діяльності

План заняття

1. Особливості писемного мовлення в юридичній діяльності
2. Поняття документа та його основні функції. Класифікація юридичних документів
3. Вимоги до складання та оформлення документів
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. *Відредагуйте фрагменти речень.*

1. Власноручний підпис громадянина. 2. На сьогоднішні день університет упроваджує. 3. Додатки до тексту. 4. Вважаємо за можливе. 5. Поспішаємо повідомити. 6. Надсилаємо на підпис і затвердження. 7. На даний момент. 8. У даному випадку. 9. Новий головуєчий ОБСЄ: Україна буде нашим головним пріоритетом. 10. Документи необхідно подати до червня місяця¹. 11. Треба берегти кожную хвилину часу.

Завдання 2. *Охарактеризуйте ознаки, властивості, загальні та спеціальні функції документів. Завдання виконується на основі таких документів: заява про прийняття на роботу, умотивована заява, резюме, автобіографія, характеристика, доповідна записка, пояснювальна записка.*

Завдання 3. *Зредагуйте тексти заяв. Запишіть правильні варіанти.*

1. Прошу допустити мене до здачі літньої сесії без заліку по інформатиці. 2. Залік не здано вчасно по поважній причині. 3. Я, Коваль Наталія Сергіївна, дуже прошу Вашого дозволу прийняти мене на навчання по спеціальності фінансовий менеджмент. 4. Прошу прийняти мене на роботу менеджером з навчання. 5. Прошу відпустити мене у відпустку на 5 днів за свій особистий рахунок, бо у мене буде екзаменаційна сесія з 15 по 20 червня 2021 року.

Завдання 4. *Відредагуйте наведені словосполучення.*

Взяти ссуду, дати довіреність, договір перевозки, жиле приміщення, займатися вимагательством, заповідальний відказ, міри примусу, на протязі неділі, обтяжуючі

обставини, один з родителів, піти на уступки, проходити стажировку, предоставив план дій, пред'явити претензію, стояв регулювальник, угон автомобіля, ходатайство про звільнення, учбова практика, винести подяку, рахувати питання вирішеним, підтримувати контакти злюбими організаціями, працювати на комп'ютері, отримати широке розповсюдження.

Завдання 5. Виправте помилки та відредагуйте поданий текст. Визначте, який це документ за найменуванням, за способом фіксування інформації, за видом створенням, за походженням.

Начальнику військово-юридичного
інституту
НЮУ імені Ярослава мудрого
Нестеренко Костянтину.
студента 1 курсу
Петренко Ігора

пояснювальна записка.

Я, Петренко Ігор, був відсутнім на занятті з криміналістики, бо відвідував виставку художніх виробів з дерева.

1. 12. 21 року

Завдання 6. Виправте помилки та відредагуйте поданий текст. Визначте, який це документ за найменуванням, за призначенням, за походженням, за терміном зберігання.

Шановний пан Олег!

Звертаємось до вас як до спеціаліста по питаннях реклами і запрошуємо стати агентом нашої реклаमाційної кампанії. Розцітуємо на ваше согласіє.

Кампанія гарантує сплату вашої роботи та винагороду у сумі 5% від ціни рекламаційних заказів.

З повагою...

Завдання 7. У наведених реченнях виправте помилки й запишіть правильно.

1. По слідуєчому питанню виступив голова комісії. 2. Необхідно додержуватись регламента. 3. Представники делегацій заключили договір про співробітництво. 4. Цей тезис не протирічить раніше затверженому рішенню. 5. Керівництво нашого підприємства рахує, що ваша фірма невчасно розраховується за предоставлені послуги. 6. Для громадського життя основне значення має повага закону. 7. Але це можливо тільки при умові, якщо ви не будуватимете нереальних планів. 8. Під час виборної компанії ми все робили у відповідності із діючим законодавством. 9. Винесено вердикт по цій справі. 10. Прийшла податкова поліція і вилучила всі документи з 2014 по 2021 рік.

ТЕМА 8: ДОКУМЕНТ ЯК ПИСЕМНА ФОРМА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Заняття 10: Формуляр і реквізити документів

План заняття

1. Національний стандарт України. Уніфікована система документації
2. Поняття реквізит документа, правильність його розміщення та оформлення
3. Правила оформлення документів щодо особового складу та довідково-інформаційної документації
4. Виконання граматичних завдань.

Граматичні завдання

Завдання 1. Виправте помилки в оформленні реквізиту «адресат».

1. Начальнику кафедри права національної безпеки та правової роботи Назаренку Назаренку Н. В. 2. Міністерство юстиції України Управління справами Головний спеціаліст Левченко О.С. 3. Ректор національного університету державної фіскальної служби України академік АПН України професор Пашко П.В. 4. Генеральні директори виробничих об'єднань, директори підприємств і керівники організацій. 5. Департамент науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації Директор Департаменту науки і освіти Харківської обласної державної адміністрації Крутова Анжеліка Сергіївна.

Завдання 2. Відредагуйте фрагменти заяв:

1. Прошу Вашого дозволу на звільнення від роботи у зв'язку з сімейними обставинами з 10 по 14 грудня.
2. Прошу надати мені триденну відпустку за власний рахунок.
3. Прошу Вашого дозволу на переведення мене на заочну форму навчання за сімейними обставинами.
4. Прошу Вас прийняти мене на роботу на посаду юрисконсульта відділу продажу.
5. Прошу надати відпустку на три дня через необхідність відвідати батьків.

Завдання 3. Оберіть правильну форму висловлення думки.

А. Призначити на посаду – назначити на посаду, визначити посадовий оклад – встановити посадовий оклад – установити посадовий оклад, випробний термін – випробувальний строк – випробувальний термін, проект наказу погоджено – проект наказу узгоджено – проект наказу погоджений;

Б. Відмінити раніше виданий наказ – скасувати раніше виданий наказ, винести подяку – оголосити подяку – скласти подяку, згідно штатного розпису – згідно зі штатним розкладом – згідно із штатним розписом;

В. Обіймати посаду – посідати посаду, працювати методистом – працювати на посаді методиста, видати довідку для подання в ЖЕК – видати довідку для пред'явлення в ЖЕК – видати довідку для ЖЕКу – видати довідку для подання до ЖЕК.

Завдання 4. Виправте помилки в оформлюванні реквізиту «адресат». Запишіть правильні варіанти.

1. Декану факультету приватного права та підприємництва В. І. Гончаров
2. Міністерству освіти і науки України.
3. Ректор Національного університету «Харківський політехнічний університет» академік АПН України проф. Тимченко В. П.
4. Генеральні директори виробничих об'єднань, директори підприємств і керівники організацій.

5. Міністерству юстиції України Управління справами Головний спеціаліст Лемчук З. М.

Завдання 5. *Оформіть правильно реквізит «підпис».*

1. Декан факультету юстиції Юрченко А. П. (підпис).
2. Скоробагатько М. К. Декан факультету прокуратури (підпис).
3. (підпис) Головний бухгалтер О. Васильченко.

Завдання 6. *Оформіть дату цифровим способом. Поясніть, яким днем датується документ.*

Десятого грудня дві тисячі тринадцятого року, першого липня тисяча дев'ятсот вісімдесят шостого року, двадцять третього вересня двохтисячного року, сьомого січня дві тисячі четвертого року.

Завдання 7. *Прочитайте заголовки звітів. Зредагуйте їх і, якщо потрібно, допишіть відсутні відомості.*

1) Про проведення тижня українського кіно у м. Києві голови Співки українських кінематографістів з 14.01.2010 до 20.01.2010; 2) студентки Інституту української філології Сологуб Надії Іванівни; 3) Броварської гімназії імені С. І. Дудко за 2020-2021 навчальний рік; 4) про виробничу практику студента Науменка С. В.; 5) про результати літньої екзаменаційної сесії за 2010 рік; 6) студентки 3 курсу Дудка Оксани про педагогічну практику, що проходила у зош № 117 з 1 березня по 9 квітня 2020 року.

Завдання 8. *Доповніть речення, пам'ятаючи про конкретні вимоги до написання ділових паперів.*

Заяви, автобіографії, накази пишуть від ... особи. Назву установи, організації, підприємства або їхнього структурного підрозділу подають у ... відмінку, а найменування посади і прізвище подають у ... відмінку. Якщо документ розміщують на одному боці аркуша, то номер сторінки проставляють вгорі ... Обов'язковим(и) реквізитом(ами) будь-якого документа є ... Печатка має частково захопити ... Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка пише заяву, подають у ... відмінку.

ТЕМА 9. МОВНОСТИЛЬОВІ ОЗНАКИ ДОКУМЕНТА

Заняття 11. Документ як писемна форма професійної діяльності

План заняття

1. Вимоги до мовного оформлення тексту документа
2. Стельові особливості текстів документів
3. Граматичні й синтаксичні особливості мови документів
4. Виконання граматичних завдань

Граматичні завдання

Завдання 1. *З поданими конструкціями складіть уривки текстів. Назвіть вид документа, якого вони стосуються.*

Без збереження заробітної плати; особовий листок з обліку кадрів; призначити на посаду; звільнити з посади; відпустка навчальна; звільнити за власним бажання; ухилитися від відповідальності, негайно повідомити; комісія пропонує; за місцем роботи; указати на необхідність; з метою відновлення (поновлення); прийняти до виконання; усунути недоліки в роботі; довести до відома; згідно з; відповідно до; доводжу до вашого відома; вжити заходів.

Завдання 2. *Виправте помилки та запишіть речення правильно.*

1. Скінчивши академію, мене призначили на посаду оперуповноваженого обласного управління поліції. 2. Повернувшись із командировки, йому вдалося відкрити власну фірму. 3. Комп'ютери останнього покоління оснащені запам'ятовуючими пристроями. 4. Картина мала вражаючий ефект. 6. Існуючий закон не виконується на 70 відсотків. 6. Мені нанесені тілесні пошкодження. 7. В підтвердження сказаного подаю справку. 8. У суді давав покази на рідній мові. 9. Потерпілого повідомлено про застосування до нього мір.

Завдання 3. *Зредагуйте речення, що можуть бути використані під час формулювання мети резюме.*

1. Розвинути нову ділянку компанії по виробництву й продажу меблів – офісні меблі та устаткування. 2. Заснувати дистриб'юторську мережу компанії по виробництву й продажу меблів. 3. Отримати посаду фінансового аналітика в крупній виробничій організації. 4. Особливо зацікавлений в підготовці журнальних статей, редагуванні й аналізі технічної інформації та матеріалів по технічному навчанняю.

Завдання 4. *Зредагуйте сталі вислови.*

А) Поступити в інститут, зайняти перше місце в олімпіаді, одержати спеціальність викладач французької мови, працювати на посаді системний аналітик, навчатися на гуманітарному факультеті на спеціальності, моя сім'я складається з чотирьох чоловіків: я, мати, батько, брат.

Б) В 2020 році я вступив у Національний Авіаційний Університет, де навчаюся до теперішнього часу; постійно підвищує свій професіональний рівень; проявив себе як викладач, досконало знаючий свою справу; на протязі 2015–2020 вчився на юриста в університеті, який закінчив з гарними показниками.

Завдання 5. *Зредагуйте текст автобіографії, запишіть, дотримуючись правил оформлення.*

Автобіографія.

Я Пилипчук Олег Павлович народився 10 липня 2002 р. в м. Умань.

В 2009 р. пішов в перший клас загальноосвітньої школи № 4 в м. Умань. Під час навчання в старших класах приймав участь в обласних олімпіадах по англійській мові і історії. Також приймав участь в спортивних змаганнях по спортивній греблі. В 2020 р. закінчив одинадцятий клас з срібною медаллю.

Мій батько, Пилипчук Павло Олексійович народився 25.05.1967 р. На даний час працює підприємцем.

По закінченню школи вдало здав зовнішнє тестування і поступив в Одеську національну юридичну академію на Факультет міжнародного права, де нині і навчаюсь.

17.11.2021 р.

Завдання 6. *Зредагуйте текст. З'ясуйте відмінності в значеннях слів програмний – прогамовий, відношення – ставлення, відносини – взаємини – стосунки.*

Характеристика.

Кравченко Олеся Вікторівна студентка Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, 1990 року народження

Кравченко О. В. за час навчання в даному інституті проявила себе чесною, здібною, добросовісною, старанною студенткою, має високий рівень у навчанні, активна на заняттях, уміє працювати самостійно, гарно сприймає прогамовий матеріал.

Студентка виявляє доброту та чуйність. Вихована, чемна, життєрадісна. До старших людей відноситься з повагою. Користується авторитетом серед товаришів.

Активна у суспільне корисливій діяльності. Має почуття громадянського обов'язку до неї. Користується авторитетом серед одногрупників і викладачів університету. Добросовісно виконує дані їй доручення.

Характеристика подається для визначення рейтингу студентки.

Куратор академічної групи: (підпис) Бабій С. В.

27.06.21

Завдання 7. Зредагуйте речення з тексту характеристики. З'ясуйте, які вади було усунуто.

Проявив себе як викладач, досконало знаючий свою справу. Користується авторитетом колег. Характеристика видана в аспірантуру Харківської правової академії. Фахом секретаря-референта оволоділа в повному обсязі. У червні 2009 року Романовським Л. М. було закінчено навчання в інституті політології та права Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, одержавши диплом за фахом «Правознавство». Постійно підвищує свій професійний рівень. Володіє високим рівнем психологічної культури.

Завдання 8. Визначте межі речень. Запишіть, розставляючи потрібні розділові знаки. Виразно прочитайте текст і з'ясуйте, яке речення в ньому ключове (виражає основну думку висловлювання).

Межі вживання іншомовних слів є дуже важливим питанням культури мовлення неодноразово проблема запозичення слів ставала предметом наукових дискусій на яких обговорювалося питання чи загрожують українській мові іншомовні слова чи необхідно обмежувати потік запозичень тощо наведемо міркування видатного українського поета та перекладача М. Рильського у його статті про іноземні слова читаємо один науковий працівник бажаючи зробити приємність іншому сказав нашому колективу дуже хотілося б щоб цю роботу очолила така одіозна постать як ви його спокусило звучання іноземного слова *одіозний* яке в його уяві асоціювалося мабуть із грандіозний чи що коли тому науковцеві пояснено було що термін латинського походження одіозний означає ненависний небажаний неприйнятний і т. ін. то він звичайно зникнув але потяг до прикрашання своєї мови непотрібними і раз у раз неправильно чи неточно уживаними іноземними слівцями властивий багатьом нашим товаришам і він цей потяг здається мені лихом проти якого треба боротись і боротись (З посіб.).

Завдання 9. Проаналізуйте фрагменти пояснювальних записок. Виправте помилки.

Я, студентка Кравець Л.М., не змогла вчасно приступити до занять 9 лютого 2021 року. Займаючи посаду старости, я зіткнувся з проблемою катастрофічної нестачі аудиторії для проведення практичних занять. Вважаю необхідним прийняти щодо Степанова С. Т. сурові міри дисциплінарної відповідальності. У відповідності з Вашим дорученням мною перевірено стан підготовки вузів до нового 2023–204 учбового року.

Завдання 10. Поставте замість крапок потрібні закінчення, узгоджуючи підмет з присудком.

1. Два громадянин...звернулися в консульство України в Туреччині за роз'ясненнями. 2. Три офіцер... відділу пода... рапорт про звільнення в запас. 3. Сто двадцять чотири абітурієнт... стал... студентами нашого ЗВО. 4. П'ятдесят один експонат... українського живопису надійш... від митниці до художньої галереї. 6. Значна кількість мешканців будинку звернул...ся до органів прокуратури. 7. Усі, хто взя... участь у прес-конференції, дійш... згоди.

Завдання 11. Виправте помилки в реченнях і запишіть правильні варіанти.

1. Всім членам комітету завчасно підготувати матеріали до засідань, які містять необхідні проекти рішень. 2. На нараді говорили про наявні недоліки. 3. Оцінка результатів діяльності включає в себе розробку методики цієї оцінки і доведення до працівників. 4. Необхідно скасувати вказівку, щоб виплата допомог проводилася тільки після особистої явки до органів соціального забезпечення.

Завдання 12. *Виправте випадки порушення порядку слів у реченнях.*

1. Це повідомлення було зроблено в договорі від імені названої особи. 2. Реставрація будинку триватиме від приблизно шести до дев'яти місяців. 3. Прошу з відповідача стягти суму матеріальної шкоди (500 гривень), мені 117 завданої. 4. Британія намагається зберегти чисте для свого народу довкілля. 5. До Національного університету ДФС України відомі юристи на міжнародну конференцію приїхали. 6. Заборонено Законом України «Про рекламу» про недозволену продукцію поширювати інформацію, впливати на підсвідомість, використовувати зображення державного герба, прапора, гімну, а також зображення особи без її згоди.

Завдання 13. *Перебудуйте речення за граматичними і стилістичними нормами.*

1. Читаючи наданий звіт, прокурору було зрозуміло, що справа шита білими нитками. 2. Вимагаючи від слідчого прискорення розгляду справи, він не поспішав з поданням своїх документів. 3. Повернувшись з місця злочину, на мене вже чекали результати експертизи. 4. Виконавши завдання, було відзначено учасників групи захоплення. 5. Ухилившись від сплати податків, фірмою отримано незаконні прибутки. 6. Учитуючи ситуацію, ми зуміли вийти зі скрутного становища. 7. Підвівши підсумки проведеної оперативно-розшукової роботи, з'явилось відчуття задоволення. 8. Опрацювавши належним чином статті закону, він був внесений до порядку денного пленарного засідання.

Завдання 14. *Зредагуйте текст відповідно до норм сучасної української літературної мови, добираючи з дужок найбільш точне слово.*

У відповідності із статтею КЗот України трудовий контракт повинен (підписуватися, укладатися, складатися) в писемній формі.

При укладанні контракта (рекомендується, дається порада) указувати такі основні (домовленості, умови):

- місце роботи (назва підприємства, куди (береться, приймається, зараховується) працівник, його адреса);
- конкретну роботу з певної спеціальності чи (місця, посади, поста, профілю);
- дату початку роботи і її закінчення, якщо укладається (спільний, негайний, терміновий, невідкладний, екстрений, першочерговий, надтерміновий) трудовий контракт.

Завдання 15. *Виправте помилки в тексті документа.*

Рада засновників повинна спостерігати діяльність дирекції та інформувати учасникам про стан на підприємстві. Якщо директорам не можуть досягти згоду у питаннях діяльності підприємства, вони повинні скликати Раду засновників. Засновники повинні докладати всі зусилля, щоб розв'язати усі розбіжності і суперечки. У випадку недосягнення згоди суперечка передається на розгляд у суд або арбітраж. Підприємство має право відмовитися від послуг Засновників, повідомивши їх про це письмово.

Завдання 16. *Зредагуйте типові мовні звороти ділового мовлення, що вживаються в службових записках. Складіть з ними речення з відокремленими обставинами та означеннями.*

Прийняти міри, ігнорувати думку, заслуговувати увагу, при таких обставинах, при аналізі подій, завідувач кафедру, учбовий відділ, по власній ініціативі, відстаючі студенти, співставляти факти, діючий закон, слідуючі питання.

Завдання 17. *Схарактеризуйте фрагменти текстів з погляду їх мовних особливостей.*

Цей інформаційний ресурс стане у нагоді суддям, адвокатам та всім, хто здійснює професійну діяльність у сфері права, бажає бути в курсі останньої судової практики та успішно застосовувати її у своїй роботі.

Фабула справи: При здійсненні заходів самоврядного контролю фахівцем Департаменту обстежено земельну ділянку та складено акт, згідно з яким відповідна земельна ділянка вільна від будівель і споруд та використовується для експлуатації та обслуговування споруд торговельного призначення та автостоянки.

Рішення судів I та II інстанції: Судом першої інстанції позовні вимоги було задоволено у повному обсязі. Задовольняючи апеляційну скаргу, суд апеляційної інстанції виходив з того, що відповідач як суб'єкт владних повноважень не надав належних, вичерпних та допустимих доказів в обґрунтування правомірності проведення перевірки та складання за її результатом акта перевірки дотримання вимог земельного законодавства, яким встановлені порушення з боку позивача умов договору оренди та вимог земельного законодавства.

Завдання 18. *Перепишіть речення, виправивши мовностилістичні та синтаксичні помилки.*

1. Трудовий договір є угода, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з підляганням внутрішньому трудовому розпорядкові. 2. Розкрити узагальнення досвіду являється можливим. 3. Використовував грубі жести. 4. Відчував, що народ його відкидає. 5. Ви коли-небудь брали що-небудь «в займи» таким чином без наміру повернути. 6. Не хвилюються, так як не розглядають нічого подібного стосовно себе. 7. Онуки й правнуки успадковують порівно у тій частці, яка належала б при спадкоємстві за законом їх померлому родителю. 8. Строк відстрочки визначається судом у межах строку, на який за діючим законодавством жінка може бути звільнена від роботи.

Завдання 19. *Запишіть текст. Поставте пропущені розділові знаки. Усуньте стилістичні недоречності.*

Завдання захисника розкрити внутрішній світ підсудного його світогляд і світосприймання зрозуміти його психологію переживання і пояснити їх суддям. І коли захисник зможе це зробити його промова стане яскравою переконливою а отже вплине на всіх учасників судового розгляду. Захисник зобов'язаний зібрати і доповісти суду все що говорить на користь підзахисного що здатне полегшити його участь і що дозволить виявити обставини сприятливі для підсудного. «Закон вимагає щоб поблажливість базувалася на обставинах справи. Але з усіх обставин справи звичайно найголовніша сам підсудний» писав А. Коні.

Завдання 20. *Запишіть речення. Вставте пропущені розділові знаки. Виправте стилістичні недоречності.*

1. Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого один із провідних в Україні юридичних навчальних закладів. 2. Факультет має дев'ять кафедр теорії та історії держави і права конституційного та адміністративного права прав людини цивільного права трудового права і права соціального захисту господарського права кримінального права правосуддя і прокурорського нагляду криміналістики. 3. Підготовка фахівців здійснюється з таких спеціальностей конституційно-правової цивільно-правової фінансово-правової господарсько-правової прав людини права соціального захисту криміналістичної теорії (філософії) права. 4. Сторони та інші особи які беруть участь у справі а також особи які не брали участі у справі якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки мають право оскаржити в апеляційному порядку рішення суду першої інстанції повністю або частково. 5. В клопотанні про призначення судової експертизи слід вказати експертну установу якій слід доручити її проведення та сформулювати питання які суд має винести на вирішення експертів. 6. На підтвердження обставин якими обґрунтовуються позовні вимоги позивач зазначає докази про які йому відомо і які можуть бути використані судом.

Інформаційно-методичне забезпечення:

1. Європейська хартія регіональних мов або мов меншин, Страсбург, 5 листопада 1992 року. URL: <https://language-policy.info/movnezakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movu-ukrajiny/>

2. Закон України “Про державну службу” від 10.12.2015. URL: <https://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movyukrajiny/>

3. Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної». 2704-VIII від 25.04.2019 (набув чинності 16 липня 2019 року). Відомості Верховної Ради. 2019. № 21.
4. Закон України «Про освіту» від 05.09.2017 (ст. 7). URL: <https://languagepolicy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movu-ukrajiny/>
5. Законом України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (Відомості Верховної Ради України, 1999 р., № 22 23, ст. 194.
6. Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної», м. Київ, 14 липня 2021 року, № 1-р/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text>
7. Інструкція з діловодства у Збройних Силах України : наказ Генерального штабу Збройних Сил України № 124 від 07.04. 2017.
8. Конвенція ООН “Про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти” (ст. 5, ч. с-ii). URL: <https://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvopro-movu-ukrajiny/>
9. Конституція України (ст. 10), Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1996, № 30, ст. 141.
10. Постанова Кабінету Міністрів про прийняття «Положення про міністерство культури України» від 3 вересня 2014 р. № 495. URL: <https://language-policy.info/movne-zakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movuyukrajiny/>
11. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» від 14 липня 2021 року № 1-р/2021. Справа № 1-179/2019(4094/19). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-21#Text>
12. Рішення Конституційного Суду України від 14.12.1999 №10-рп/99 про офіційне тлумачення положень статті 10 Конституції України щодо застосування державної мови органами державної влади, органами місцевого самоврядування та використання її у навчальному процесі в навчальних закладах України (справа про застосування української мови)
13. Указ Президента України “Про Концепцію державної мовної політики” від 15.02.2010. URL: <https://language-policy.info/movnezakonodavstvo/zakonodavstvo-pro-movu-ukrajiny/>

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і доп.) ; уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2003. 1440 с.
2. Волощак М.Й. Неправильно – правильно. Довідник з українського слововживання. Київ : Марія Волощак, 2007. 224 с.
3. Глущик С. В. Дияк О. В., Шевчук С. В. Сучасні ділові папери : навч. посіб. Київ : Арій, 2009. 400 с.
4. Головащук І.С. Гринчишин Д. Г., Сербенська О. А. Словник паронімів української мови. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Освіта, 2008. 320 с.
5. Етика ділового спілкування / за ред. Т.Б. Гриценко та ін. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 344 с.
6. Зайцева І В., Калита О.П., Скуратівська Г.В. Навчально-методичний комплекс з курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» для юристів. Видавничо-інформаційний центр Національного університету ДПС України, 2014. 196 с.
7. Зарицький М. О. Актуальні проблеми українського термінознавства : підручник. Київ : ВЦ «В-во «Політехніка», ТОВ «Фірма «Періодика», 2004. 128 с. Зубков М.Г.
8. Кабиш О. О. Українська мова в судово-процесуальній сфері : навч.- практ. посібн. Київ : Алерта, 2019. 110 с.
9. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови. Київ :

Українська книга, 2004. 523.

10. Караванський С. Російсько-український словник складної лексики. Львів : БаК, 2006. 608 с.
11. Кацавець Р. С. Кацавець Г. М. Мова у професії юриста : підручник. Київ : Алерта, 2005. 284 с.
12. Корж А. В. Українська мова професійного спрямування : навчальний посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 296 с.
13. Костецький М., Годованець В., Ткаченко Т. Державна мова в Україні (політико-правовий огляд). Політична думка. 2000. № 8 (20). С. 114–130.
14. Культура фахового мовлення : навч. посіб. ; за ред. Н. Д. Бабич. Чернівці: Книги – ХХІ, 2005. 572с.
15. Лисенко О. А. Джерела та способи творення української юридичної термінології. *Наукові записки. Серія : Філологічна. Острого*: Нац. університет «Острозька академія», 2013. Вип. 40. С. 60–63.
16. Лисенко О. А. Іншомовні слова як різновид лексичної інтерференції // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія»: науковий журнал*. Острого: Вид-во НаУОА, жовтень 2019. Вип. 7 (75). С. 174–176.
17. Лисенко О. А. Лінгвістичні аспекти юридичної термінології сучасного законодавства // *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острого: Вид-во НаУОА, 2022. Вип. 14 (82). С. 139–142.
18. Лисенко О. А. Склад сучасної юридичної термінології за походженням // *Розвиток науки ХХІ століття: збірник наук. праць*. Х.: Науково-інформаційний центр «Знання», 2018. С. 114 – 123.
19. Лисенко О. А. Юридичні фразеологізми в професійному мовленні юриста. *Smart and Young*. Київ, 2016. №11–12 .Ч. 2. С.88–92.
20. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура українського фахового мовлення : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
21. Мацько Л.І. Культура української фахової мови : навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2007. 360 с.
22. Мова української юриспруденції : навч. посіб. / В. М. Пивоваров та ін. Харків : Право, 2020. 230 с.
23. Пивоваров В. М. Актуалізація мовної компетентності в практичній діяльності правників. Етика правника : тези доповідей та повідомлень учасників круглого столу / за заг. ред. Т. Б. Вільчик. Харків : Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2021. 322 с. С. 155–159.
24. Пивоваров В. М. Гуманізація освіти та мовна компетентність у підготовці фахівців-юристів. Актуальні правові та гуманітарно-економічні проблеми в період реформування демократичного суспільства : збірник тез ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (5–6 лютого 2021 р.). Кропивницький : ПВНЗ КІДМУ, 2021. 173 с. С. 141–144. (0,19 друк. арк.).
25. Пивоваров В. М. Комунікативна компетентність у морально-правовому вихованні особистості юриста. Суперечності взаємодії моралі і права в сучасному українському суспільстві: Всеукр. наук.-практ. конф., 30 трав. 2019 р./ Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. С. 164–168.
26. Пивоваров В. М. Мовленнєва компетентність касаційного кримінального суду в рішенні під час воєнного стану : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Протидія кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану» м. Кропивницький, Україна 27 жовтня 2022 року. URL: <https://dnuvs.in.ua/mariupol>
27. Пивоваров В. М. Мовленнєва компетентність правника відповідно до вимог Національної рамки кваліфікації: міжвузівська науково-практична конференція «Сучасна філологія: теорія та практика». Київ : Нац. акад. СБУ, 2019. С. 256–258.
28. Пивоваров В. М. Мовленнєва компетентність як умова саморозвитку

особистості. Проблеми саморозвитку особистості в сучасному українському соціумі : мат. Всеукр. наук.-практ. конф. (21 бер. 2019 р.)/ НЮУ ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. С. 113–117.

29. Пивоваров В. М. Мовленнєва компетентність фахівців у галузі права в академічному письмі. Сучасна філологія: теорія та практика : Всеукр. наук.-практ. конф. 19 квітня 2022 року. м. Київ. С. 19–24. URL: https://academy.ssu.gov.ua/uploads/p_57_32613549.pdf

30. Пивоваров В. М. Мовленнєво-орієнтований підхід до оцінки впливу міжнародно-правових стандартів на діяльність правоохоронних органів у сфері фінансового моніторингу / Всеукраїнська науково-практична конференція «Взаємодія норм міжнародного і національного права крізь призму процесів глобалізації та інтеграції» 09 лист. 2022 р. Україна, м. Харків. URL: <https://www.google.com/search?client=avast-a-1&q=%D1%D1%8F&aqs=avast.1.69i57j0l3.1605j0j1&ie=UTF-8>

31. Пивоваров В. М. Особливості вживання інтерференційних омонімів у міжкультурному спілкуванні фахівців. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна»*: збірник наукових праць / укладачі: І. В. Ковальчук, Л. М. Коцюк, С. В. Новоселецька. Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. Вип. 42. С. 129–132.

32. Пивоваров В. М. Оцінка рівня посилення масових комунікацій українською мовою засобами Google. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасна філологія: теорія та практика». Київ : Нац. акад. СБУ, 2021. 400 с. С. 226–228.

33. Пивоваров В.М. Інноваційні тенденції в застосуванні правописних норм у правосудді. *Право та інноваційне суспільство: електрон. наук. вид.* 2020. № 1 (14). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/06/Ryvovarov_14.pdf

34. Словник наголосів. Київ : Наук. думка, 2000. 320 с.

35. Словник сучасного правничого терміновживання: українсько-російсько-англійський / уклад. С. М. Бервено, В. С. Калашник, В. С. Козадаєв, О. А. Лисенко, Г. А. Сергєєва; за ред. В. С. Калашника, С. М. Бервена. Харків: Право, 2017. 368 с.

36. Сучасна українська ділова мова. Харків : ФОП Співак Т.К., 2009. 400 с.

37. Чулінда Л. І. Українська правнича термінологія: навч. посіб. Київ : Магістр – XXI сторіччя, 2005. 112 с.

38. Шевчук С.В. Клименко І.В. Українська мова за професійним спрямуванням : підручник. 2-ге вид., випр. і допов. Київ : Алерта, 2011. 394 с.

39. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови : посібник. Київ : Освіта, 2018. 287 с.

40. Янковська Г. В. Українська мова для юристів : навч. посіб. Київ : КНТ, 2011. 392 с.

Інтернет-ресурси

1. «Мова – ДНК нації». URL: <https://ukr-mova.in.ua/>
2. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua> (Словники України)
3. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm> (Українська мова : Енциклопедія)
4. <http://r2u.org.ua> (Російсько-українські словники)
5. <http://slovoedia.org.ua/> (Колекція українських словників)
6. <http://termin.com.ua/> (Словник термінів та понять)
7. <http://ulif.mon.gov.ua> (Український лінгвістичний портал)
8. <http://www.slovyuk.net> (Великий тлумачний словник української мови)
9. <http://zakon1.rada.gov.ua> (Законодавство України)
10. www.novamova.com.ua (Проект розвитку української мови)
11. Є-Мова. URL: [https://www.google.com/search?q=Лінгвістичний портал «Мова. Info»](https://www.google.com/search?q=Лінгвістичний+портал+«Мова+Info»). URL: <http://www.mova.info/> Офіційний сайт української мови. URL: <https://ukrainskamova.com/>
12. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://rada.gov.ua/>

13. Офіційний веб-портал Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>
14. Офіційний веб-портал Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua>
15. Про затвердження Інструкції з діловодства в Міністерстві юстиції України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0973323-12#Text>
16. Проєкт «Нова мова». URL: <https://novamova.com.ua/>
17. Словник української мови online. томи 1 – 11 (а-о)яснювати). URL: <https://services.ulif.org.ua/expl/Entry/index?wordid=1&page=0>
18. Словопедія (українські словники). URL: <http://slovopedia.org.ua/> Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
19. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>

НЕІК

Навчальний електронно-інформаційний комплекс «Мова української юриспруденції» <https://neik.nlu.edu.ua/moodle/>